Samenvatting door IFUD of Human Rights 2015

MensenrechtenLokaal

Mensenrechten in gemeenten

Rijksoverheid

BESTRIJDING ARMOEDE

Er komt ook dit jaar weer € 4 miljoen beschikbaar voor projecten van maatschappelijke organisaties voor het tegengaan van armoede en schulden. Dat heeft staatssecretaris Klijnsma vandaag bekendgemaakt tijdens een werkbezoek aan de gemeente Maassluis.

Jetta Klijnsma (foto rijksoverheid)

De subsidieaanvragen kunnen vanaf 1 april ingediend worden. De aanvragen worden op volgorde van binnenkomst behandeld.

Staatssecretaris Klijnsma: ‘’Ik ben zeer onder de indruk van de inzet en de resultaten die maatschappelijke organisaties leveren als het gaat om de bestrijding van armoede- en schulden van mensen. Juist in deze financieel moeilijke tijd wil ik deze organisaties graag ondersteunen. Daarom stel ik extra middelen beschikbaar voor een aantal landelijke initiatieven en organisaties."

De subsidieregeling steunt projecten met landelijke betekenis, gericht op het leveren van een duurzame bijdrage aan het tegengaan van armoede en schulden.

Klijnsma: "Landelijke netwerken zijn van vitaal belang omdat het de slagkracht en de professionaliteit van de lokale organisaties verder versterkt, onderlinge kennisdeling stimuleert en ervoor zorgt dat de kwaliteit van aangesloten lokale organisaties goed geborgd is."

De subsidie kan aangevraagd worden tussen 1 april tot en met 31 mei 2015.

Er komt ook dit jaar weer € 4 miljoen beschikbaar voor projecten van maatschappelijke organisaties voor het tegengaan van armoede en schulden. Dat heeft staatssecretaris Klijnsma vandaag bekendgemaakt tijdens een werkbezoek aan de gemeente Maassluis.

De subsidieaanvragen kunnen vanaf 1 april ingediend worden. De aanvragen worden op volgorde van binnenkomst behandeld.

Staatssecretaris Klijnsma: ‘’Ik ben zeer onder de indruk van de inzet en de resultaten die maatschappelijke organisaties leveren als het gaat om de bestrijding van armoede- en schulden van mensen. Juist in deze financieel moeilijke tijd wil ik deze organisaties graag ondersteunen. Daarom stel ik extra middelen beschikbaar voor een aantal landelijke initiatieven en organisaties."

De subsidieregeling steunt projecten met landelijke betekenis, gericht op het leveren van een duurzame bijdrage aan het tegengaan van armoede en schulden.

Klijnsma: "Landelijke netwerken zijn van vitaal belang omdat het de slagkracht en de professionaliteit van de lokale organisaties verder versterkt, onderlinge kennisdeling stimuleert en ervoor zorgt dat de kwaliteit van aangesloten lokale organisaties goed geborgd is."

De subsidie kan aangevraagd worden tussen 1 april tot en met 31 mei 2015.

Bron: rijksoverheid

2015

De Telegraaf BINNENLAND

di 16 dec 2014

Aantal daklozen blijft toenemen

AMERSFOORT -
In Nederland is een nieuwe groep daklozen in opmars. Het zijn mensen die door schulden, werkloosheid of een te zware hypotheeklast hun woning kwijtraken. Dat blijkt uit cijfers van koepelorganisatie Federatie Opvang in Amersfoort, die dinsdag cijfers naar buiten bracht van daklozen die zich bij de organisatie hebben aangemeld.

Foto: Dijkstra

,,Deze mensen komen in een neerwaartse spiraal terecht van hoge woonlasten, een inkomen dat wegvalt en dan rest vaak de WW of de bijstand'', aldus een woordvoerster dinsdag. Steeds meer huurders komen in de gevarenzone omdat zij te maken hebben met lagere inkomsten en stijgende huren. Daardoor neemt het aantal huisuitzettingen toe en doen steeds meer mensen een beroep op de maatschappelijke opvang.

Vorig jaar hadden meer dan 60.000 mensen geen eigen dak boven hun hoofd. In 2012 waren dat er bijna 58.000 en in 2010 ruim 55.000. Bij de groep 'nieuwe daklozen' die zich nu aandient, spelen psychische problemen niet of nauwelijks een rol. De Federatie Opvang regelt traditioneel vooral opvang en ondersteuning van bijvoorbeeld verslaafden, verwarde mensen, slachtoffers van mensenhandel en ex-gedetineerden.

ED.nl

Hertenkampje hersteld

Geplaatst op
03 december 2008

Foto kees Martens

Het door brand getroffen dierenverblijf in het Mierlose hertenkamp is vernieuwd.

Herten, geiten, kippen en duiven kunnen vandaag weer terug naar hun oude dierenverblijf. Het verblijf raakte begin mei van dit jaar ernstig beschadigd door een brand die het dak en de gevel totaal verwoestte. Zo goed als zeker ging het om brandstichting. De herstelwerkzaamheden lieten maanden op zich wachten, maar vandaag wordt het nieuwe verblijf dan eindelijk om 14.00 uur officieel geopend door wethouder Jan van Zeeland. Sinterklaas en Zwarte Pieten zullen tussen 13.00 uur en 15.00 uur een klein feestje bouwen ter ere van het nieuwe verblijf. Door verzekeringskwesties is pas na de zomer begonnen met de herstelwerkzaamheden. De dieren verbleven vanaf mei in een noodvoorziening op het hertenkampje.

Intermediary Foundation of the Universal Declaration of Human Rights

---

Aan: Burgemeester en Wethouders van Gemeente Geldrop-Mierlo

Postbus:10101

5660GA,GELDROP

Onderwerp: “mensenrechten”

Mierlo,5 januari 2015

Geacht college van Burgemeester en wethouders,

Hierbij vraag Ik uw aandacht mensenrechten als randvoorwaarden in het beleid.

Duurzame armoedebestrijding:

In het raadsprogramma 2010-2014 “een andere tijd,een andere gemeente” heeft het behoud van het sociale gezicht van gemeente Geldrop-Mierlo een hoge prioriteit gekregen.*(Geldrop-Mierlo raadsvoorstel GM2012-0145).*De gemeente dient er samen met haar inwoners van de gemeente

zo veel mogelijk een volwaardig bestaan kunnen leiden en zoveel mogelijk kunnen deelnemen aan de maatschappij.De invulling van de socialegrondrechten ligt bij de gemeente.De sociale grondrechten dwingen de gemeente zich actief op te stellen.Iedereen die in staat is zelf zijn eigen onderhoud te voorzien dit ook moet doen het motto “werk voor inkomen”.Onderlinge solidariteit in de samenleving is zeer belangrijk.Immers,hoe mensen onderling omgaan met een oog hebben voor diegenen die het minder makkelijk hebben.Echter de graadmeter is de garantstelling door de staat van levensomstandigheden die in overeenstemming zijn met de gemeenschappelijke mensenrechtenstandaarden van de Europese Unie.Ten gevolge van de aard en uitvoering van de sociale bijstandswetten rijzen er verschillende mensenrechtenkwesties.Er is o.a. sprake van extreme negatieve labelling t.o.v. mensen met een uitkering door de werkpleinen in nederland in het algemeen.In de cijfers is te zien dat er meer mensen zelfmoord plegen met een werkloosheidsuitkering, maar bij mensen in de bijstand en arbeidsongeschikten gebeurt dit nog vaker.Mensen die arbeidsongeschikt zijn of van een uitkering moeten rondkomen,plegen vijf tot acht keer vaker zelfmoord dan mensen met een baan,*(bron: spitsnieuws.nl 4 december 2013).*
"Uit het Zwartboek UWV blijkt dat er bij de bejegening, werkwijze, communicatie, bereidheid om mensen te helpen en bij de bereikbaarheid van het UWV wel wat kanttekeningen zijn te plaatsen. En dat is zacht uitgedrukt. De gevolgen zijn enorm. Goedwillende burgers zijn tot op het bot getergd, boos, wanhopig, moordzuchtig of juist suïcidaal door hun ervaringen met het UWV. Het is aan u om het UWV daarop te controleren", zei onderzoeksjournalist Raymond Korse van deze krant bij de aanbieding.Het Zwartboek UWV van de Stentor is dinsdagmiddag 27 mei 2014 aangeboden aan de voorzitter Brigitte van der Burg (VVD) van de Vaste Kamercommissie van Sociale zaken en Werkgelegenheid, *(bron: destentor.nl 27 mei 2014).*

Steeds verdergaande bevoegdheden van de overheid:

Gemeente Geldrop-Mierlo staat niet alleen in Haar voortvarende repressieve aanpak van mensen in de bijstand.Draconische maatregelen,die de grondrechten van de burgers aantasten,zijn in Nederland een populair middel geworden door de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid drs. Jetta Klijnsma en inmiddels door de overheid,(Participatiewet en de nieuwe WWB maatregelen 2015).

Een rechtsstaat is een samenleving met een rechtssysteem dat regelmatige en onpartijdige handhaving van publieke regels kent.De overheid moet bij het uitoefenen van macht het grondbeginsel van vrijheid en gelijkheid voor alle mensen aanvaarden.Daarom worden aan de overheid beperkingen opgelegd, in de vorm van garanties voor de individuele vrijheid van de burgers.In een rechtsstaat bestaan die garanties in de vorm van klassieke grondrechten van de

burgers.We moeten ze koesteren en niet proberen erop te beknibbelen.Bij geheel stopzetten van de uitkering blijft de kwalificatie “Mens” bestaan.Het mens-zijn - behoren tot het menselijk ras- is immers niet opgehouden bestaan met het stopzetten van de uitkering.
Op 24 oktober 2012 is door Vereniging van Nederlandse Gemeenten VNG,een brief verzonden aan alle gemeenten,over de betekenis van mensenrechten voor die gemeenten brochure “Goed Bezig:de betekenis van mensenrechten voor gemeenten”,brief kenmerk: DIR/EUI/U201201665.
Uitgangspunt: zelfstandige plicht van gemeenten gebied van de mensenrechten.

Mensenrechten:

De rijksoverheid treedt op als vertegenwoordiger van de staat der Nederlanden bij het ratificeren van de internationale mensenrechtenverdragen. De hele staat verplicht zich door de ratificatie om het verdrag uit te voeren.Als onderdeel van de staat der Nederlanden hebben gemeenten een zelfstandige verplichting om de mensenrechten uit deze verdragen te respecteren, beschermen en verwezenlijken.Dit betekent dat iedere ambtenaar in Nederland, ongeacht de bestuurslaag waarin hij of zij zich bevindt, die verantwoordelijkheid draagt.

Artikel 93 en 94 van de Grondwet:

De mate waarin en de manier waarop die verplichting precies doorwerkt vloeit voort uit artikelen 93 en 94 van de Grondwet. Artikel 93 van de Grondwet bepaalt dat al het internationale recht automatisch doorwerkt in de Nederlandse rechtsorde, behalve als de verdragen te vaag geformuleerd zijn om praktisch uitvoerbaar te zijn. Daar is geen aparte wetgeving van de rijksoverheid voor nodig. Gemeenten zijn dan ook rechtstreeks gebonden aan die verplichtingen. Artikel 94 van de Grondwet bepaalt dat het internationaal recht boven het nationaal recht gaat.*(slechts die bepalingen die ‘een ieder verbindende bepalingen’ zijn én bekend zijn gemaakt).* Europees recht kan op verschillende manieren doorwerken in de nationale rechtsordes. De manieren van doorwerking zijn: rechtstreekse of directe werking, conforme interpretatie en het beginsel van overheidsaansprakelijkheid.

(directe werking) van Unierecht:

(voorwaarden voor rechtstreekse werking)

Bij de voorwaarden voor rechtstreekse werking moet er worden gekeken naar de **bron** waaruit de bepaling voortvloeit. Hierbij is er een
onderscheid tussen **primair** recht en **secundair** recht.Onder primair recht vallen verdragsbepalingen uit het Unieverdrag (VEU) en het Werkingsverdrag (VWEU). Zij staan bovenaan in de juridische rangorde en vormen de grondslag voor alle bevoegdheden van de

Europese instellingen. Onder secundair vallen de verordeningen, richtlijnen, maatregelen en besluiten. Deze zijn tot stand gekomen op basis van de bevoegdheden die in het primaire recht staan. De belangrijkste secundaire rechtsbronnen zijn de verordeningen en richtlijnen.

Menselijke waardigheid:

De menselijke waardigheid is niet alleen een grondrecht op zich,maar ook de grondslag voor alle grondrechten.Het beginsel van de menselijke waardigheid is vastgelegd in de preambule van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 1948:

Overwegende,dat erkening van de inherente waardigheid en de gelijke en onvervreemdbare rechten van alle leden van de mensengemeenschap grondslag is voor de vrijheid,gerechtigheid en vrede in de wereld.In zijn arrest van 9 oktober 2001 in de Zaak C-337/98- Nederland tegen Europees Parlement en Raad,Jurispr.2001,blz I-7079,r.o. 70-77,bevestigt het Hof van Justitie dat een grondrecht op menselijke waardigheid deel uitmaakt van het recht van de Unie.Hieruit vloeit voort dat geen van de in dit Handvest vastgelegde rechten mag worden gebruikt om de waardigheid van anderen te schenden. En dat de menselijke waardigheid tot het wezen van de in dit Handvest vastgelegde rechten behoort.Er kan derhalve geen afbreuk worden gedaan,zelfs niet als een recht wordt beperkt door de Participatiewet WWB.

Recht op leven:

Het recht op leven is vastgelegd in de primaire Verdragen van de EU,dat zijn die Verdragen met directe doorwerking.Het meest logische is,dan dat -de Gemeente van het werkelijk verblijf- van Cliënt, de gemeente is,die is aangewezen hier uitvoering aan te geven:Gemeente Geldrop-Mierlo.De gemeente Geldrop-Mierlo gaat goed om met de dieren die verblijven aan het “Molenplein”Mierlo.Voor het geval dat het College -even- vergeten is wat een mens minimaal nodig heeft om te leven,volgt hier een voorbeeld.

Adequate voeding voor ouderen:

Onderstaand schema geeft een overzicht van hoe een volwaardige voeding er voor een oudere (>70jaar) uit zou kunnen zien om in alle voedingsstoffen per dag te voorzien,*(Ik ben persoonlijk 59 Jaren).*

Adequate voeding voor ouderen

Dagelijks
Brood 4 snee (140g)
Margarine op iedere boterham (5g per snee)
Beleg 2x hartig (1 snee kaas = 20g en 1 plak vleeswaren = 15 g) en 2x zoetbeleg
Fruit 2 stuks of 250 ml vruchtensap
Melkproducten 3 glazen à 150 ml
Aardappelen 2 stuks (100g) of 1 opscheplepel rijst/pasta (50g) *
Groente 2-3 opscheplepels (100-150g)*
Vlees 1 stukje vlees, vis of kip (75g)*, vleesvervanging (100g tempé en tahoe) of 2 eieren of 75g bonen* of 70 g kaas
Jus 1 juslepel (15 ml)*
Toetje 1 schaaltje (125 ml)
Vocht 10 kopjes koffie/thee/water/limonade/frisdrank e.d. (10x 125ml)
Vitamine D supplement van 5 tot 10 mcg

Vocht
Uit literatuuronderzoek blijkt dat gezonde ouderen gemiddeld ongeveer 2100 ml vocht per dag gebruiken. Dit is in principe niet minder dan de vochtinname van jonge volwassenen

Maatregelenverordening WWB Geldrop-Mierlo 2013:

Artikel 6: afzien van het opleggen van een maatregel.
Tweede lid:

Hierin wordt geregeld dat het college kan afzien van het opleggen van een maatregel indien het daarvoor dringende redenen aanwezig acht. Wat dringende redenen zijn, is afhankelijk van de concrete situatie en kan dus niet op voorhand worden vastgelegd.

Honderd procent van de bijstandsnorm:

Bij het stopzetten van de uitkering op het niveau van 100 procent zijn onmiddellijk ook de “klassieke grondrechten” afgesneden.Cliënt zou dan achteraf aangewezen zijn op de grillen van

het lot van het toeval van een besluitvorming over “Klassieke grondrechten” door het College van Burgemeester en Wethouders van Gemeente Geldrop-Mierlo in het afzien van het opleggen van een maatregel artikel 6,tweede lid (maatregelenverordening WWB).Is dan één persoon van het college met het verkeerde been uit bed gestapt,dat er dan achteraf nog “meer of minder” Klassieke grondrechten worden toegewezen.Dan is er dus geen sprake van garantie door de overheid met betrekking tot de Klassieke grondrechten,maar het lot van het toeval.Het een en ander druist in tegen het principe van de rechtsstaat en democratie.Aldus: de Klassieke grondrechten houden zich bezig met de relatie staat en burger.Klassieke grondrechten voorkomen dat de staat te veel macht krijgt en zich te veel met burgers gaat bemoeien.

Toepassing van het EU-recht:

Inbreuken
Europese Commissie

Ieder EU-land is verantwoordelijk voor de uitvoering van de EU-wetgeving in zijn interne rechtsorde (tijdige omzetting, overeenstemming en correcte toepassing). De Europese Verdragen bepalen dat de Europese Commissie over de correcte toepassing van het EU-recht waakt. Als een EU-land het EU-recht niet eerbiedigt, kan de Europese Commissie op grond van artikel 258 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie en artikel 106a van het EGA-Verdrag tegen die inbreuk optreden (beroep wegens niet-nakoming) en zonodig een zaak aanhangig maken bij het Hof van Justitie.
"Niet-nakoming" betekent dat een EU-land niet aan zijn verplichtingen uit het EU-recht voldoet. Dat kan door handelingen in tegenspraak ermee of door het nalaten van opgelegde handelingen. Inbreuken van EU-landen kunnen door de centrale overheid maar ook door de bevoegde regionale of lokale overheden zijn gepleegd.
De Europese Commissie leidt in het kader van het beroep wegens niet-nakoming eerst een administratieve procedure in (de "inbreukprocedure" of "precontentieuze procedure"). De precontentieuze fase is bedoeld om het EU-land de kans te geven om de situatie vrijwillig in orde te brengen.
Deze procedure bestaat uit meerdere etappes, eventueel voorafgegaan door een onderzoeksfase bij inbreukprocedures die het gevolg zijn van een klacht.
Bij de ingebrekestelling, de eerste etappe van de precontentieuze fase, vraagt de Europese Commissie een EU-land om binnen een bepaalde termijn zijn opmerkingen mee te delen over een probleem van toepassing van het EU-recht.
Het met redenen omklede advies bepaalt het standpunt van de Europese Commissie over de

inbreuk, alsook het voorwerp van een eventueel beroep wegens niet-nakoming met verzoek hieraan binnen een bepaalde termijn te verhelpen. De Europese Commissie moet in het met redenen omklede advies op een coherente en gedetailleerde manier uiteenzetten waarom zij meent dat het betrokken EU-land een van zijn verplichtingen uit het Verdrag niet is nagekomen.
Door de zaak bij het Hof van Justitie aanhangig te maken begint de contentieuze fase.
Volgens vaste rechtspraak van het Hof van Justitie kan de Europese Commissie vrij beslissen om de inbreukprocedure in te leiden en de zaak bij het Hof aanhangig te maken, zelfs op het moment waarop het beroep wordt ingesteld.

Niet-nakoming:

Onder "niet-nakoming" wordt verstaan, de schending door lidstaten van hun uit het Gemeenschapsrecht voortvloeiende verplichtingen.Die niet-nakoming kan bestaan in ofwel het stellen van een handeling ofwel het nalaten een handeling te stellen.Onder "Staat" wordt verstaan, de lidstaat die een inbreuk op het Gemeenschapsrecht pleegt, ongeacht welke instantie (op centraal, regionaal of lokaal niveau) voor de niet-nakoming verantwoordelijk is.

Slotwoord:

Deze brief te lezen in de context van het verzoekschrift artikel 258VWEU inzake schending Uniewaarden door lidstaat Nederland verzonden aan de Europese Commissie,dd 5 januari 2015,door IFUD of Human Rights.

(inleiding en het verzoekschrift).

link:

http://www.archive.org/details/InleidingVerzoekArt258VWEU

http://www.archive.org/details/Art258VWEUNederland_201410

deze brief i.a.a.

Werkplein regio Helmond
Postbus; 232
5700AE,Helmond

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Drs. Jetta Klijnsma (staatssecretaris)
Postbus: 90801
2509LV,Den Haag

IFUD of Human Rights

de voorzitter

J.P. van den Wittenboer

Correspondence:Po.box 324, 5660AH Geldrop The Netherlands

Offices:Kastanje 28, 5731NK Mierlo The Netherlands

C.o.C.reg:41092925 Eindhoven N.L.

E-mail: ifudofhumanrights@yahoo.com

Internet: http://ifudofhumanrights.webs.com

Phone:+31 -(0)6 50 425 552

VNG 100 jaar
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Aan alle gemeenten
T.a.v. de raadsgriffier

doorkiesnummer	uw kenmerk	bijlage(n)
(070) 373 8707		1
betreft	**ons kenmerk**	**datum**
Goed Bezig: de betekenis van mensenrechten voor gemeenten	DIR/EUI/U201201665	24 oktober 2012

Geachte raadsgriffier,

Goed bestuur en mensenrechten gaan hand in hand. Als we kijken naar het Verdrag voor de Rechten van de Mens, zien we tal van aanknopingspunten met het gemeentelijk beleid. Veel gemeentelijke diensten hebben direct te maken met mensenrechten, zoals het veiligheids-, integratie-, armoede- of jongerenbeleid, of in de uitvoering van de wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen.

Bovendien is er een belangrijke link tussen burgerparticipatie en mensenrechten: er kan geen sprake zijn van democratie als mensenrechten niet volledig worden begrepen en gerespecteerd. Als gemeenten hun burgerschapsagenda's willen laten slagen, moeten burgers weten wat hun rechten en plichten zijn.

Vanuit de VNG is de Nederlandse delegatie naar het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa betrokken bij deze onderwerpen. De Raad van Europa biedt, als hoeder van de mensenrechten en democratie, bescherming aan de positie en belangen van gemeenten. Dit gebeurt aan de hand van het Europees Handvest inzake Lokale Autonomie, dat richtlijnen geeft aan de manier waarop lokale democratie en decentralisatie vorm gegeven moet worden.

Daarnaast richt de Raad van Europa zich op het creëren van bewustzijn van het belang van mensenrechten. Daarom heeft de VNG besloten om samen met Amnesty International een concrete brochure te maken over hoe gemeenten direct of indirect bezig zijn met mensenrechten. Zij zijn, zoals de titel van de brochure doet vermoeden "Goed Bezig". De brochure vindt u bijgesloten in deze brief.

VNG Postbus 30435, 2500 GK Den Haag Tel 070-373 83 93 www.vng.nl

Mocht u meer willen weten over de activiteiten van de VNG in de Raad van Europa, neemt u dan contact met ons op via renske.steenbergen@vng.nl.

Met vriendelijke groet,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Annemiek Wissink
Directeur Europese Zaken

Goed bezig

De betekenis van mensenrechten voor gemeenten

AMNESTY INTERNATIONAL

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Colofon

Deze brochure is ontwikkeld door de VNG en Amnesty International.
De brochure geeft gemeentelijke bestuurders en ambtenaren meer inzicht in de rol die mensenrechten kunnen spelen op lokaal niveau.

Oktober 2012

Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Postbus 30435
2500 GK Den Haag
Informatiecentrum (070) 373 80 20
informatiecentrum@vng.nl

Amnesty International Nederland
Postbus 1968
1000 BZ Amsterdam
(020) 626 44 36
amnesty@amnesty.nl

Projectleiders
Dave Hardy (Amnesty International)
Renske Steenbergen (VNG)

Tekst
Jeroen Teitler
Carolien Cuypers
Emma Klever
Dave Hardy
Renske Steenbergen

Vormgeving
Studio Sazza

Druk
Grafiplan

Voorwoord

Geachte lezer,

Als gemeentebestuurders maken we continu afwegingen die gevolgen hebben voor onze inwoners en zien wij van dichtbij hoe problemen ontstaan waarbij hun rechten in het geding zijn.

Plaatsen we veiligheidscamera's op publieke plaatsen? Hoe gaan we om met de bouw van moskeeën in onze gemeente? Wat is ons integratiebeleid? Hoe kunnen burgers zich beroepen op hun recht op gelijke behandeling?

Momenteel spelen vooral financiën een rol, waarbij we ons afvragen wat we in tijden van bezuinigingen als gemeente overeind kunnen houden. De overheid treedt terug. Mensenrechten kunnen duidelijker maken waarom iets bemoeienis van de overheid vraagt; wat in het krachtenveld met maatschappelijke partners bewaakt moet worden.

Als burgemeester van Almelo ben ik lid van de Nederlandse delegatie naar het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa. Binnen deze delegatie ben ik portefeuillehouder Mensenrechten op lokaal niveau, een rol die ik ook vervul in de VNG Commissie Europa en Internationaal.

Ik wil de rol van mensenrechten in gemeenten sterker op de agenda zetten, om bestuurders en ambtenaren, maar ook onze inwoners, bewuster te maken van het feit dat er geen democratie kan zijn zonder volledig begrip van, en respect voor, mensenrechten.

Daarom ben ik trots dat ik deze brochure aan u mag presenteren, waarin u kunt lezen hoe gemeenten nu al expliciet gebruik maken van mensenrechten in afwegingen over hun beleid. Ik hoop dat u hier inspiratie uit kunt opdoen.

Jon Hermans-Vloedbeld
Burgemeester gemeente Almelo

Geachte lezer,

Mensenrechten vormen een fundament onder iedere samenleving waarin vrijheid, gelijkheid en rechtvaardigheid als universele waarden worden onderschreven. Dit geldt in Nederland net zo goed als in landen waar het veel slechter gesteld is met mensenrechten.

In Nederland worden mensenrechten over het algemeen goed beschermd en gerespecteerd. Daar is wel een actieve bijdrage van zowel overheden als burgers voor nodig. De rol van gemeenten neemt daarin steeds verder toe.

De voortdurende decentralisatie legt meer en meer verantwoordelijkheid voor de publieke dienstverlening en leefbaarheid bij lokale overheden. De uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning gaat over de bescherming van kwetsbare groepen. Het Jeugdbeleid raakt direct aan de rechten van het kind. Daarnaast staat de Nederlandse samenleving voor grote uitdagingen. Meer gepolariseerde situaties en een toegenomen roep om veiligheid maken dat bestuurders van gemeenten voor moeilijke keuzes staan. Hoe ver kunnen we gaan met preventief fouilleren in relatie tot privacy? En zorgen we wel of niet voor opvang van uitgeprocedeerde asielzoekers?

Gemeenten zijn door hun direct contact met burgers in de praktijk bij uitstek de overheidslaag die de rechten van burgers kan verwezenlijken. De afgelopen jaren heeft Amnesty in tientallen Nederlandse gemeenten aandacht gevraagd voor een betere aanpak van discriminatie. Dat bleek goed te werken. Met deze brochure gaan we nog een stapje verder.

Ik ben ervan overtuigd dat we in goede samenwerking met de VNG deze ambitie kunnen realiseren. Over de mogelijke betekenis van mensenrechten in uw gemeente gaan we graag met u in gesprek.

Eduard Nazarski
Directeur Amnesty Nederland

Dagelijkse kost voor gemeenten

Wie 'mensenrechten' zegt, denkt al snel aan verheven idealen. Aan Mahatma Gandhi die zich geweldloos verzet tegen de koloniale overheerser. Aan Nelson Mandela die na decennia op Robbeneiland blank en zwart verzoent in Zuid-Afrika. Aan Martin Luther Kings 'I have a dream'. Aan Anne Frank, aan Eleanor Roosevelt.

Als we niet direct denken aan dit soort helden uit de wereldgeschiedenis, dan roept het woord wellicht beelden op van juristen in conferentiezalen die steggelen over de punten en komma's van internationale verdragen. Of misschien denkt u eerder aan activisten, fanatiekelingen met roeptoeters die posten bij een ambassade en brieven schrijven naar regeringen.

Al die beelden kloppen – en ook weer niet. Mensenrechten zijn inderdaad het terrein van iconische figuren, van juristen en activisten. Maar niet alleen van hen. Mensenrechten behoren tot het leven van alledag. Ze zijn dagelijkse kost voor de wijkagent, de gemeenteambtenaar, de schooldocent en de verpleegkundige. Want ook al zijn we ons daar niet altijd van bewust: veel van wat wij zien als dagelijkse dilemma's, houdt rechtstreeks verband met de mensenrechten.

Bewuste aandacht voor mensenrechten kan gemeenten bovendien veel opleveren. Mensenrechten zijn de basis van iedere rechtvaardige en stabiele samenleving – of je het nu op internationaal, nationaal of gemeentelijk niveau bekijkt. Velen maken zich zorgen over afnemend gezag van, en vertrouwen in, de overheid. Het praktisch toepassen van vaak abstracte wetten en verdragen rond mensenrechten vergt aandacht, maar wel aandacht die loont. Want een overheid die zich in alle opzichten aan de wet houdt, gaat hand in hand met burgers die hetzelfde doen.

Onderzoek: Gemeenten vinden mensenrechten belangrijk maar hebben behoefte aan meer kennis

Amnesty International en de VNG hebben onderzocht in hoeverre gemeenten zich bezighouden met mensenrechten. Hieronder volgt een aantal uitkomsten op basis van reacties van 73 gemeenten:

- 79 procent van de respondenten ziet een taak in bescherming van mensenrechten door gemeenten, 28 procent van de respondenten ziet (ook) een taak in promotie hiervan.
- 71 procent van alle respondenten zegt dat mensenrechten een rol spelen bij verschillende beleidsthema's.
- Mensenrechten worden door bijna de helft van de respondenten gezien als randvoorwaarde van beleid, maar veelal impliciet en op de achtergrond. Van de gemeenten geeft 8 procent aan mensenrechten onbelangrijk te vinden.
- 62 procent van de respondenten heeft behoefte aan praktische voorbeelden.
- 39 procent heeft behoefte aan meer kennis over mensenrechten onder relevante ambtenaren.

Volgens het onderzoek zijn de mensenrechtenthema's die op gemeentelijk niveau vooral spelen: jeugdzorg, armoedebeleid, burgerparticipatie, sociale zekerheid, onderwijs, integratie, antidiscriminatie en cameratoezicht op straat. In mindere mate gaven gemeenten aan dat ze te maken hadden met asielbeleid, religie in de openbare ruimte en homo-emancipatie.

Goed bezig

Het gehandicaptenbeleid in Wijk bij Duurstede

Het gehandicaptenbeleid van Wijk bij Duurstede is expliciet gebaseerd op 'Agenda 22', een uitwerking van het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap. Gelijkwaardigheid en gelijke mogelijkheden voor alle burgers zijn hiervan het uitgangspunt.

De Stichting Integratie Gehandicapten Wijk bij Duurstede en de gemeente besloten enige jaren geleden om 'Agenda 22' als basis te gebruiken voor het nieuwe beleid. Inmiddels zijn zowel het gehandicaptenbeleid als het Wmo-beleid uitdrukkelijk gebaseerd op mensenrechten. Het doel van de gemeente Wijk bij Duurstede is de gemeente bereikbaarder, toegankelijker, bruikbaarder en veiliger te maken voor mensen met een beperking.

De gemeente heeft 'Agenda 22' tevens vertaald in een concreet actieplan. Daarin staan onder meer afspraken met woningbouwverenigingen over woningaanpassing, voorlichting aan hulpdiensten en aangepaste sportvoorzieningen. Het gebruik van mensenrechten als basis van beleid en de uitwerking van concrete actiepunten is inmiddels zo goed bevallen, dat dit bij nieuwe beleidsstukken ook zal worden gedaan.

Een jongetje tijdens het middageten op een openbare school waar les wordt gegeven aan zeer moeilijk lerende kinderen van vier tot twintig jaar. Diverse gemeenten baseren hun gehandicaptenbeleid op het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap.
© Kees van de Veen / Hollandse Hoogte

Wat zijn mensenrechten?

De mensenrechten (ook wel rechten van de mens, grondrechten of fundamentele rechten genoemd) zijn rechten die ieder mens toekomen. Ze zijn de grondslag voor alle rechten die door wet en gewoonte worden gesteld.

Mensenrechten zijn geen moderne uitvinding; in de loop der eeuwen zijn tal van voorbeelden te vinden van heersers die vastlegden welke rechten hun onderdanen hadden. Rond 1780 voor Christus liet koning Hammurabi van Mesopotamië in steen een wet uithakken die onder meer zei dat iedereen die een misdaad heeft begaan recht heeft op een rechtvaardige en redelijke straf. De wet van Hammurabi wordt beschouwd als de oudste wet ter wereld.

Vandaag de dag is er een omvangrijk internationaal stelsel van mensenrechten vastgelegd. Het fundament daarvan werd gelegd in 1948, met de aanvaarding van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. In de decennia na de Universele Verklaring volgden vele mensenrechtenverdragen en -verklaringen op tal van terreinen. Zo zijn er verdragen op het gebied van burger- en politieke rechten, economische, sociale en culturele rechten, rechten van minderheden, vrouwen, gehandicapten en kinderen, en tegen discriminatie en marteling.

Nederland heeft bijna alle mensenrechtenverdragen ondertekend en geratificeerd. Na ratificatie zijn alle overheden in Nederland, dus ook de lokale, verplicht om het betreffende verdrag toe te passen in beleid en praktijk.

Mensenrechten: een stevig houvast

Bestuurders en ambtenaren van gemeenten kunnen iedere dag bijdragen aan het bevorderen en beschermen van de mensenrechten. De gemeente staat als eerste overheid het dichtst bij de mensen in de samenleving, en krijgt te maken met veel dilemma's die raken aan de mensenrechten.

Denk bijvoorbeeld aan:
- Het recht op privacy, wanneer er camera's worden opgehangen om de veiligheid te vergroten;
- Het recht op lichamelijke integriteit, bij het aanpakken van huiselijk geweld;
- Het recht om niet te worden gediscrimineerd, wanneer gemeenten homo-emancipatie bevorderen of discriminatie in de horeca tegengaan;
- Het recht op bescherming tegen vervolging, wanneer gemeenten te maken krijgen met de opvang of uitzetting van asielzoekers;
- Het recht op huisvesting, bij de opvang van daklozen;
- Het recht op vrijheid van vereniging en vergadering, bij het wel of niet laten doorgaan van demonstraties;
- Het recht op vrijheid van meningsuiting, bij het wel of niet toestaan dat affiches worden geplakt;
- De rechten van het kind en het recht op onderwijs, bij het formuleren van jeugdbeleid.

Gemeenten die zich hiervan bewust zijn, kunnen de mensenrechten expliciet gebruiken bij het formuleren van beleid en het coördineren van de uitvoering. Zo bieden de mensenrechten gemeenten een stevig houvast bij het maken van beleid. Ze verbinden beleidsterreinen en kunnen moeilijke afwegingen helpen vergemakkelijken.

Gemeenten verantwoordelijk voor mensenrechten

Alle overheden in Nederland, de lokale net zo goed als de nationale, hebben de verantwoordelijkheid om de mensenrechten van hun burgers te beschermen, te respecteren en te verwezenlijken. Door hun directe contact met burgers zijn gemeenten bij uitstek in staat om die verantwoordelijkheid in de praktijk te brengen. Mensenrechten kunnen daardoor bijdragen aan een betrouwbare overheid en goed bestuur, waar de mensen in de samenleving baat bij hebben.

Door de toenemende decentralisatie van overheidstaken is de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor mensenrechten bovendien steeds breder geworden. Kennis van en bewustzijn over mensenrechten zijn onontbeerlijk om deze verantwoordelijkheid te kunnen dragen.

Respecteren, beschermen en verwezenlijken

Het mensenrechtenraamwerk is opgesteld rond het principe van plichtdragers en rechthebbenden. Rechthebbenden zijn meestal individuen (burgers) die een recht hebben en claimen. In de meeste gevallen ligt de plicht bij de overheid. Deze plicht geldt ook voor lokale overheden.

De plichten of verantwoordelijkheden kunnen worden opgesplitst in:
- **Respecteren** van mensenrechten. Bestuurders en ambtenaren dienen in eigen handelen mensenrechten te respecteren. Bijvoorbeeld door niet te discrimineren.
- **Beschermen** van mensenrechten. Bestuurders en ambtenaren moeten actief voorkomen dat anderen dan zijzelf mensen van hun rechten beroven. Bijvoorbeeld door het tegengaan van huiselijk geweld.
- **Verwezenlijken** van mensenrechten. Dit is de zorgplicht die gemeenten hebben. Bestuurders en ambtenaren dienen door wetgeving, budgetten en bestuurlijke maatregelen een omgeving te creëren waarin burgers hun rechten kunnen realiseren. Bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een leefbaarheidsbudget in probleemwijken. Hierbij zal altijd een afweging plaatsvinden tussen gestelde politieke en beleidsdoelen en beschikbaarheid van middelen.

Goed bezig

Mensenrechten in Utrecht

Sinds een aantal jaren besteedt Utrecht aandacht aan lokale mensenrechten. Zo heeft de gemeente tien beleidsterreinen tegen het licht gehouden, waaronder armoedebestrijding, vreemdelingenbeleid, mensenhandel, openbare orde en gezondheidszorg, en gekeken hoe dit beleid bijdraagt aan de bescherming van mensenrechten.
In 2011 werden alle maatschappelijke organisaties in de stad die bijdragen aan de bescherming van mensenrechten, uitgenodigd om activiteiten te organiseren tijdens de week van de mensenrechten van 10 tot 14 oktober. Meer dan veertig organisaties deden hieraan mee. Het mensenrechtenblog bevat onder meer informatie over activiteiten die zijn gerelateerd aan mensenrechten en websites van mensenrechtenorganisaties. Verder heeft Utrecht een debattenserie over lokale mensenrechten en sociale rechtvaardigheid geïnitieerd. Ook organiseerde Utrecht samen met Amnesty International een workshop over mensenrechten voor ambtenaren in het sociale domein.

humanrightsutrecht.blogspot.com

In de Utrechtse wijk Terwijde bood de buurt in 2010 een troostpicknick aan Hans en Ton aan. Het homoseksuele stel zag zich door treiteringen gedwongen te verhuizen. Tegenover hen zit burgemeester Wolfsen
© Maarten Hartman / Hollandse Hoogte

Europese instituties en verdragen

De Raad van Europa is één van de belangrijkste organisaties voor het beschermen van mensenrechten in Europa. De Raad van Europa is een organisatie van 47 lidstaten, gevestigd in Straatsburg, die in 1949 is opgericht om democratie, de rechtsstaat en mensenrechten in Europa te bevorderen. Vrijwel alle landen in Europa zijn lid van de Raad van Europa, ook Rusland en Turkije.

Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is het belangrijkste verdrag van de Raad van Europa. Bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, het bekendste orgaan van de Raad van Europa, kunnen inwoners van de lidstaten terecht met klachten over mensenrechtenschendingen als de juridische mogelijkheden in hun eigen land zijn uitgeput.

In het Congres van Lokale en Regionale Overheden, een onderdeel van de Raad van Europa, zijn de lokale overheden van de lidstaten vertegenwoordigd. De Nederlandse delegatie, ondersteund door de VNG en het IPO, bestaat uit gemeente- en provinciebestuurders.

Het Congres heeft als doel democratie, goed bestuur en mensenrechten op lokaal niveau te bevorderen op basis van het Europees Handvest inzake Lokale Autonomie. Dit gebeurt onder meer door adviezen aan het Comité van Ministers, verkiezingswaarnemingen en monitoring van de staat van lokale autonomie in alle lidstaten. In 2013 staat een monitoringmissie in Nederland gepland, waarbij ook een analyse wordt gemaakt van hoe gemeenten zich bezighouden met mensenrechten.

www.coe.int
www.coe.int/t/Congress

Goed bezig

Jeugdbeleid en het Kinderrechtenverdrag in Den Haag

In Den Haag vormt het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind de basis voor het jeugdbeleid. De artikelen uit het verdrag zijn in het programma geclusterd in vijf rechten: algemene rechten, recht op voorzieningen, recht op meedoen, meedenken en meebeslissen, recht op bescherming en recht op speciale zorg.

Een voorbeeld van het recht op voorzieningen zijn de pilots voor twee kindvriendelijke wijken, met betrokkenheid van bewoners, organisaties en stadsdeelmedewerkers. Het recht op participatie krijgt onder andere vorm door jongeren een stem te geven bij planvorming via de inzet van de Haagse Jongerenambassadeurs. Een jeugdversie van het beleidsprogramma maakt voor kinderen en jongeren begrijpelijk wat de gemeente doet en wat zij zelf kunnen doen.
Beleidsmakers worden gestimuleerd om dagelijks door een kinderrechtenbril te kijken naar hun beleidsterreinen. Er worden zoveel mogelijk verbindingen gelegd tussen collega's, vrijwilligers, organisaties die met jeugd werken, jongeren en actieve inwoners. Bijvoorbeeld door ze uit te dagen om rond de Dag van de Rechten van het Kind activiteiten te organiseren die mensen bewust maken van deze rechten. In 2010 werd de RAAK-aanpak geïntroduceerd: twee maanden speciale aandacht voor kinderrechten. De 'kinderrechten-actieweken' duurden van de Dag van de Vrede (21 september 2011) tot en met de Dag van de Rechten van het Kind (20 november 2011). De gemeente liet zien wat kinderrechten zijn, wat ze kunnen betekenen, wie zich (kunnen) inzetten voor kinderrechten en hoe. Op de website denhaag.nl/kinderrechten stond een fotogalerij van mensen die zich inzetten voor kinderrechten.

Er gebeurde van alles in de stad. De Kinder- en Jongerenrechtswinkel deed met kinderen het kinderrechtenspel op speelplekken en gaf voorlichting over kinderrechten. Een kinderredactie maakte een katern over kinderrechten in een lokale krant. Wethouder Klein (Jeugd) verzamelde kinderrechtenwensen uit de stad. Er was een kinderrechtenbijeenkomst met ouders, kinderen en professionals. Den Haag is trots op haar naam als internationale stad van Vrede en Recht en wil dan ook zelf een stad zijn waarin recht en vrede worden nageleefd. Door kinderrechten te gebruiken als basis voor beleid borgt de gemeente dit voor de Haagse jeugd.

Kinderen vermaken zich op een schommel in de Haagse Schilderswijk, een wijk die rijk is aan culturen
© David Ronzing / Hollandse Hoogte

Goed bezig

Burgemeester Stapelkamp (Kapelle): ‘De overheid moet betrouwbaar zijn’

Op basis van de mensenrechten besloot de Kapellense burgemeester Anton Stapelkamp het cameratoezicht in zijn gemeente deels stop te zetten. Welke afwegingen maakte hij daarbij?

Stapelkamp: ‘Mensenrechten geven de burger een overheidsvrije leefruimte; de overheid dient afstand te houden tot het privéleven van de burger. Een overheid die met cameratoezicht de privacy wil beperken, moet daarvan nut en noodzaak aantonen op basis van een veiligheidsanalyse. Het toezicht moet ook proportioneel zijn. Bij één locatie was dat niet meer het geval, en werd de camera dus een ontoelaatbare inbreuk op de privacy.’

Is het de taak van de burgemeester om deze afweging te maken?
‘De grondrechten zijn de basis van onze rechtsstaat en moeten bij elke beslissing in acht worden genomen. Burgemeesters hebben daarin een voorbeeldfunctie; wij moeten ons niet door de waan van de dag laten leiden, maar juridische zorgvuldigheid garanderen.

Kunt u deze afweging op meerdere terreinen maken en besluiten van de gemeente aan de mensenrechten toetsen?
‘Vanzelfsprekend. Het geldt ook bij zaken als binnentreden van woningen bij handhavingsacties, het uitvaardigen van noodverordeningen in verband met demonstraties, het omgaan met weigerambtenaren, de gelijke behandeling van religies die een gebouw willen neerzetten, noem maar op. Steeds moeten nut en noodzaak van beperkingen aantoonbaar zijn, en steeds moet er aan procedurele voorschriften van verdragen en de grondwet worden voldaan.’

Zou u collega’s willen aanraden vaker expliciet mensenrechten in hun overwegingen te betrekken?
‘Het zou vanzelfsprekend moeten zijn, maar voor zover het dat niet is zou ik zeggen: doen! Rechtsstatelijke beginselen beperken je op korte termijn misschien, maar leveren op lange termijn altijd winst op, daarvan ben ik overtuigd. De overheid moet betrouwbaar zijn, zich houden aan de door haarzelf vastgestelde beginselen en normen. Daar staat of valt het gezag van de overheid mee’.

De politie van Den Haag houdt het plein bij het Centraal Station met camera’s in de gaten.
© Peter Hilz / Hollandse Hoogte

De juridische verplichtingen van gemeenten op het gebied van mensenrechten

Mensenrechtenverdragen zijn het product van onderhandelingen op internationaal niveau. Ze worden ondertekend en geratificeerd door nationale overheden. Maar welke plichten en verantwoordelijkheden vloeien er voor gemeenten uit voort?

Uitgangspunt: zelfstandige plicht van gemeenten

De rijksoverheid treedt op als vertegenwoordiger van de staat der Nederlanden bij het ratificeren van de internationale mensenrechtenverdragen. De hele staat verplicht zich door de ratificatie om het verdrag uit te voeren. Als onderdeel van de staat der Nederlanden hebben gemeenten een zelfstandige verplichting om de mensenrechten uit deze verdragen te respecteren, beschermen en verwezenlijken. Dit betekent dat iedere ambtenaar in Nederland, ongeacht de bestuurslaag waarin hij of zij zich bevindt, die verantwoordelijkheid draagt.

Artikel 93 en 94 van de Grondwet

De mate waarin en de manier waarop die verplichting precies doorwerkt vloeit voort uit artikelen 93 en 94 van de Grondwet. Artikel 93 van de Grondwet bepaalt dat al het internationale recht automatisch doorwerkt in de Nederlandse rechtsorde, behalve als de verdragen te vaag geformuleerd zijn om praktisch uitvoerbaar te zijn. Daar is geen aparte wetgeving van de rijksoverheid voor nodig. Gemeenten zijn dan ook rechtstreeks gebonden aan die verplichtingen. Artikel 94 van de Grondwet bepaalt dat het internationaal recht boven het nationaal recht gaat. Gemeenten zijn dan verplicht om nationale wetgeving buiten toepassing te laten.

Het antenneverbod versus artikel 10 van de EVRM

Artikel 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens geeft eenieder het recht op vrijheid van meningsuiting, inclusief het recht om inlichtingen of denkbeelden te ontvangen zonder inmenging van enig openbaar gezag en ongeacht grenzen. Dit artikel heeft rechtstreekse werking in Nederland.

Voor gemeenten betekent dit dat er grenzen zijn aan bijvoorbeeld antenneverboden zoals die mogelijk zijn opgenomen in bestemmingsplannen. Volgens het Europees Verdrag is een verbod op schotelantennes uitsluitend toegestaan als er sprake is van zwaarwegende algemene belangen. In veel gevallen zal dat niet het geval zijn.

Goed bezig

Millenniumgemeenten

Voor Nederlandse gemeenten die zich willen inzetten voor het behalen van de Millenniumdoelen van de Verenigde Naties initieerde VNG International de 'Millennium Gemeente campagne'. Meer dan 150 gemeenten nemen hieraan deel en zetten zich op eigen wijze in om een bijdrage te leveren aan het terugdringen van de armoede in de wereld. Zo ondersteunt de Stichting 2015 in Hardenberg een drinkwaterprogramma van Unicef in Nepal. De gemeente Eindhoven investeert onder meer in het onderwijs en in ziekenhuizen in haar zusterstad Chinandega in Nicaragua.

Naast de sociaal-economische rechten besteden gemeenten ook aandacht aan 'traditionele' mensenrechten. In Valkenburg aan de Geul is er bijvoorbeeld het platform Wereldburgerschap, dat erop is gericht om vluchtelingen zich thuis te laten voelen in de eigen gemeente. Zo wordt de koppeling tussen mensenrechten in de wereld en in de eigen omgeving gelegd. En Den Haag heeft zich voorgenomen om als eerste stad van Europa een 'Shelter city' te worden, een stad waarin mensenrechtenverdedigers die tijdelijk in nood verkeren, worden opgevangen.

www.millenniumgemeente.nl

In het Groningse Ter Apel probeert een politieagent in mei 2012 Somalische uitgeprocedeerde asielzoekers te overreden om hun tentenkamp te verlaten. Met het kamp protesteerden de Somaliërs tegen hun behandeling
© Harry Cock / Hollandse Hoogte

Het internationaal mensenrechtenraamwerk

Het internationale mensenrechtenraamwerk bestaat uit internationale regelgeving van verschillende organen. De belangrijkste daarvan zijn:

- Mensenrechtenverdragen en -verklaringen van de Verenigde Naties; onder meer de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM), het Verdrag voor Burger- en Politieke Rechten, het Kinderrechtenverdrag en het Vrouwenrechtenverdrag.
- Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) van de Raad van Europa. De Raad van Europa bestaat uit 47 landen. Dit verdrag wordt door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens beschermd.
- Verdragen en richtlijnen van de Europese Unie. Het Handvest van de Grondrechten is het meest uitgesproken mensenrechtendocument van de EU.
  Het Europees Hof van Justitie ziet toe op naleving.

Het EU-recht: het Handvest van de Grondrechten

Het verdient aanbeveling om het EU-recht te scheiden van de rest van het internationale (mensen)rechtenraamwerk. Het EU-recht is namelijk van supranationale aard en gaat in die hoedanigheid boven het nationale recht (zonder tussenkomst van artikelen 93 en 94 van de Grondwet).

Bij de uitvoering van EU-regelgeving zijn mensenrechten expliciet van toepassing. Sinds 1 december 2009 geldt namelijk het bindende 'Handvest van de Grondrechten' van de Europese Unie. Dit handvest bevat vijftig rechten en vrijheden die voor alle burgers van de EU gelden. Het handvest geldt alleen als overheden uitvoering geven aan EU-recht. De beslissing of dat zo is ligt uiteindelijk bij het Europees Hof van Justitie.

Onder overheden worden binnen het EU-recht ook de decentrale overheden verstaan. In EU-verband bepaalde het Europees Hof van Justitie in het zogeheten Costanzo-arrest namelijk dat decentrale overheden zelf verantwoordelijk zijn voor het uitvoeren van EU-recht, ook als de nationale overheid de richtlijnen nog niet heeft omgezet in nationale wetgeving.

De EU Terugkeerrichtlijn

De EU Terugkeerrichtlijn verplicht de staat om rekening te houden met de positie van kwetsbare vreemdelingen die het land niet kunnen verlaten. Volgens de rechter voldoet de Nederlandse wetgeving nog niet aan die verplichting. De gemeente is daarom verplicht om de EU Terugkeerrichtlijn te volgen en in tegenspraak met rijksbeleid kwetsbare vreemdelingen toch op te vangen.

Goed bezig

Fairtrade Gemeente

Fairtrade Gemeente, een initiatief dat oorspronkelijk uit Engeland komt, is in Nederland opgezet door de landelijke vereniging van Wereldwinkels, ICCO en Stichting Max Havelaar. In 2009 ontvingen Groningen en Goes als eerste in Nederland de titel 'Fairtrade Gemeente'. Inmiddels kent Nederland 24 Fairtrade Gemeenten en zijn 53 gemeenten onderweg naar de titel.

In Fairtrade Gemeenten (ver)kopen zowel de gemeente als ondernemers Fairtrade-producten, om op die manier eerlijke handel, armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling te ondersteunen. Daarnaast zijn bedrijven actief met maatschappelijk verantwoord ondernemen, waarbij naast duurzaamheid ook het bieden van werk aan achtergestelde groepen op de arbeidsmarkt en diversiteit onder werknemers belangrijk zijn.
Gemeenten kunnen zich aanmelden als Fairtrade Gemeente 'in ontwikkeling' en vervolgens aan de hand van een aantal criteria naar de titel toewerken. Op hun website zijn (veelal kosteloos) handleidingen, hulpmiddelen en promotiemateriaal te vinden.

www.fairtradegemeenten.nl

Op Wereldvoedseldag 2010 heeft de voedselbank in Haarlem haar deuren geopend voor belangstellenden
© Joost van de Broek / Hollandse Hoogte

Goed bezig

Haaglanden: Geen DIS

In de gemeente Haaglanden is 'Geen DIS', het digitaal jongerenloket van het Bureau Discriminatiezaken, opgezet om jongeren bewust te maken van discriminatie en wat ze daartegen kunnen ondernemen. In de praktijk denken jongeren bij het thema discriminatie vooral aan afkomst, etniciteit en religie. Discriminatiegronden als homoseksualiteit, leeftijd en handicap liggen in hun beleving minder voor de hand en lijken daarmee minder belangrijk te zijn. De Geen DIS-tour wijst erop dat élke vorm van uitsluiting en discriminatie even ernstig kan zijn.

www.geendis.nl

Leden van de motorclub Satudarah Maluku op de A2 in Amsterdam. De politie heeft hun verboden naar het Waterlooplein te gaan om een confrontatie met Harley-rijders te voorkomen
© Guus Dubbelman / Hollandse Hoogte

‘Motorprotest met honderden Harley-rijders rustig verlopen’

de Volkskrant, 4 september 2011

Honderden motorrijders verzamelden zich in september 2011 op het Amsterdamse Waterlooplein. Ze protesteerden daarmee tegen de gemeente Amsterdam die kort daarvoor een aantal Harley-dagen verboden had uit angst voor ongeregeldheden. Het motorprotest, waaraan naast Harley-rijders ook leden van de motorclub Satudarah meededen, verliep rustig en zonder problemen.

De vrijheid van vergadering en vereniging, onder meer geregeld in artikel 11 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, kan soms schuren met het handhaven van de openbare orde.

Gemeenteambtenaren krijgen met regelmaat te maken met afwegingen op dit vlak. Elk geval is uniek en iedere keer opnieuw zal de ambtenaar een afweging moeten maken tussen de vrijheid van vergadering en vereniging en de noodzaak om in sommige gevallen dit recht in te perken. Hiervoor bestaat de **beperkingsclausule**. Deze clausule houdt in dat in bepaalde zwaarwegende gevallen het recht op vergadering en vereniging mag worden ingeperkt. Dit kan het geval zijn wanneer bijvoorbeeld de nationale veiligheid in het geding is of wanneer er sprake is van strafbare feiten.

Preventief fouilleren in de Utrechtse Breedstraat. Sinds 2002 mag iedereen in veiligheidsrisicogebieden worden gefouilleerd zonder vermoeden van een strafbaar feit. Preventief fouilleren kan op gespannen voet staan met het recht op privacy en het recht op lichamelijke integriteit.
© Rob Huibers / HH

‘Preventief fouilleren niet nodig in Den Helder’

Noordkop, 5 juli 2012

‘Preventief fouilleren succes in Vlaardingen’

Waterweg, 12 juli 2012

‘Politie Terneuzen gaat preventief fouilleren’

BN de Stem, 24 juli 2012

In Terneuzen heeft de burgemeester onlangs een deel van de stad aangewezen als veiligheidsrisicogebied. Dat betekent dat politieagenten er preventief mogen fouilleren. In Vlaardingen wordt preventief fouilleren al langer als middel ingezet en is daar succesvol gebleken. De burgemeester van Den Helder vindt het onnodig en is van mening dat preventief fouilleren een te vergaande maatregel is.

Een belangrijke verantwoordelijkheid van gemeenten is het handhaven van de openbare orde en veiligheid. Preventief fouilleren biedt daarbij de mogelijkheid om in zogenaamde risicogebieden ook personen die geen verdachte zijn te fouilleren. Hierbij is echter een aantal mensenrechten in het geding, bijvoorbeeld de vrijheid van beweging en de onaantastbaarheid van het lichaam. Preventief fouilleren mag dan ook alleen maar als voldaan wordt aan een aantal criteria. Zo moet er kunnen worden aangetoond dat de beperking van het recht op de persoonlijke levenssfeer proportioneel is in relatie tot het doel: de zogenaamde **proportionaliteitstoets.** Ook is het van belang dat de uitvoerders van het preventief fouilleren zich voortdurend realiseren dat de beperking voor iedereen geldt en niet, zoals in het strafrecht, alleen voor verdachten. Dat stelt hogere eisen aan de motivering.

Mensenrechten in gemeenten: de voordelen op een rij

Waarom zijn de mensenrechten belangrijk voor gemeenten?

1. Voordelen voor de inwoners van gemeenten (gemeenschapsniveau)

Sociale cohesie bevorderen.

In de Nederlandse samenleving wordt het idee dat iedereen bepaalde universele rechten en vrijheden heeft, breed gedragen. Om de maatschappelijke polarisatie tegen te gaan, kunnen mensenrechten dus goed dienen als een gedeeld kader voor dialoog en het bouwen aan sociale cohesie.

Actief burgerschap en burgerparticipatie stimuleren.

Iedereen heeft het recht om deel te nemen in de politieke beslissingen die zijn of haar leven beïnvloeden. Mogen deelnemen in het politieke proces is een mensenrecht. Om actieve betrokkenheid van burgers te bevorderen, helpen de mensenrechten om burgers bewust te maken van hun eigen rechten en verantwoordelijkheden.

Een gemeenschappelijke taal bieden.

Burgers, gemeenten en organisaties die zich buigen over maatschappelijke kwesties, vinden in de mensenrechten een gemeenschappelijke taal om hun gedachten te bepalen. Zodoende kunnen standpunten en beslissingen over tal van onderwerpen eerder rekenen op gemeenschappelijk draagvlak en begrip.

2. Voordelen voor de gemeente (institutioneel niveau)

Bijdragen aan het profiel van de gemeente.

Mensenrechten kunnen bijdragen aan de gemeentelijke identiteit. Door mensenrechten hoog op de agenda te plaatsen, profileren gemeenten zich. Op die manier geven ze een extra lading aan reeds bestaande beleidsdoelen op het gebied van bijvoorbeeld veiligheid en burgerparticipatie.
(Lees meer voordelen op p.18)

Goed bezig

Wethouder Vedelaar (Zwolle): 'In gesprek zijn, daar weegt geen beleidsstuk tegenop'

De gemeente Zwolle neemt sinds 2007 deel aan het 'Koploperproject' van het ministerie van OCW, waarin diverse gemeenten hebben afgesproken een lokaal homo-emancipatiebeleid te ontwikkelen.

Waarom is het Koploperproject belangrijk?
'Het is belangrijk omdat we daarmee hoorbaar en zichtbaar tonen dat iedereen gelijk is, dat iedereen ertoe doet en dat je in Zwolle mag zijn wie je bent. Het is belangrijk om dat als stad actief uit te dragen.'

Ziet u hier een belangrijke taak voor gemeentebestuurders weggelegd?
'Ja, je eigen gezicht, naam en stem eraan verbinden: dat is belangrijk. In gesprek zijn en anderen ondersteunen – daar weegt geen beleidsstuk of subsidieregeling tegenop.'

Heeft u praktische tips voor collega's om homo-emancipatiebeleid uit te voeren?
'Werk samen met sleutelfiguren, religieuze organisaties, zelfhulporganisaties en overige betrokken professionals. Ook respectvol aangaan van de dialoog is een must. Het vergroten van kennis, deskundigheid en zichtbaarheid binnen je organisaties is ook belangrijk – dat doe je bijvoorbeeld met een train-de-trainertraject, het maken van een sociale kaart en het plaatsen van (beeld) materiaal op je eigen website. De gemeente Zwolle heeft ook de focus gelegd op het Zwolse onderwijs. Met interactieve voorstellingen binnen de scholen willen wij structureel de bespreekbaarheid en acceptatie voor homoseksualiteit voor de jeugd vergroten.'

Teunis eet met zijn kersverse echtgenoot Joran het eerst stuk van hun bruidstaart. Het huwelijk werd voltrokken tijdens Gay Pride in Amsterdam
© Joost van den Broek / Hollandse Hoogte

De autonomie van een gemeente markeren.

Gemeenten hebben, als onderdeel van de staat, een zelfstandige plicht om mensenrechten voor hun inwoners te waarborgen. Daarbij geldt ook de verplichting om eventueel nationaal beleid buiten toepassing te laten als dit in strijd is met internationale mensenrechtenverdragen.

Bijdragen aan goed bestuur.

Het uitoefenen van autoriteit op een transparante en verantwoorde manier, die publieksparticipatie stimuleert: dat is goed bestuur. Mensenrechten kunnen pas worden gerealiseerd als hiervan sprake is. En omgekeerd is goed bestuur een absolute voorwaarde voor het beschermen en verwezenlijken van mensenrechten.

Beleidsterreinen verbinden.

Mensenrechten kunnen heel goed dienen als overkoepelend en verbindend element tussen beleidsterreinen. Verwijzen naar mensenrechten maakt de samenhang tussen die terreinen inzichtelijk. Diensten die ogenschijnlijk verschillende activiteiten uitvoeren, dragen wellicht bij aan het verwezenlijken van dezelfde rechten.

3. Voordelen voor de medewerkers van de gemeente (individueel niveau)

Helpen bij het afwegen van concrete belangen.

Soms krijgen gemeenten te maken met situaties waarin rechten en vrijheden van burgers worden ingeperkt. Bijvoorbeeld als ze overgaan tot preventief fouilleren. Bij dit soort dilemma's helpen de mensenrechten om gerechtvaardigde keuzes te maken en daarover verantwoording af te leggen.

Betekenis geven aan het werk van bestuurders en ambtenaren.

Bestuurders en ambtenaren beseffen vaak niet dat hun werk voor een groot deel is gericht op het beschermen en verwezenlijken van mensenrechten van burgers. Maatregelen om kwetsbare groepen te beschermen en te ondersteunen, zijn niet alleen bedoeld om wetten uit te voeren. Ze verhogen de kwaliteit van het werk en geven er extra betekenis aan.

Goed bezig

Amnesty-ontbijt in Veldhoven

In Veldhoven wordt op 10 december, de Dag van de Rechten van de Mens, al zeven jaar het Amnesty-ontbijt georganiseerd. De gemeente is ieder jaar bij het ontbijt betrokken. De gemeente stelt, op verzoek van de afdeling Veldhoven van Amnesty, de kantine in het gemeentehuis beschikbaar. Op het ontbijt is ieder jaar de burgemeester of één van de wethouders aanwezig

Amnesty-ontbijt in Veldhoven
© Ger Prins / AI

Goed bezig

Middelburg: 'Deze verdragen zijn er niet voor niets'

De gemeente Middelburg gebruikt het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap voor haar Wmo-beleid. Peter de Doelder, fractievoorzitter PvdA, heeft verschillende moties die met mensenrechten te maken hebben ingediend. Hij legt uit wat het voordeel is van het opnemen van mensenrechten in lokaal beleid.

'Dit soort verdragen heeft de neiging in de lucht te blijven hangen terwijl ze heel goed bruikbaar zijn als uitgangspunt voor gemeentelijk beleid', zegt De Doelder. 'De mensenrechten geven mensen duidelijkheid. Ze laten zien dat de regels die worden gehanteerd universeel zijn.'

Zijn er nog andere beleidsterreinen binnen de gemeente waar mensenrechten als basis kunnen dienen?
'Ja, zeker. Ik denk bijvoorbeeld aan onderwijs, aan armoedebestrijding, en als straks de jeugdzorg is gedecentraliseerd ook op dat gebied.'

Zou u raadsleden uit andere gemeenten aanraden om mensenrechten expliciet te benoemen in moties en beleid?
'Dat zou ik zeker doen. Deze verdragen zijn er niet voor niets! Ze zijn universeel en toepasbaar. Ze geven de inwoners de zekerheid dat er geen willekeur in het beleid zit, maar universeel aanvaarde fundamentele rechten. Dat geeft duidelijkheid.'

De achtjarige Janoek zit in een rolstoel, maar gaat wel naar een gewone basisschool. Voor haar werden de drempels in de school weggehaald en haar tafeltje werd verhoogd. In de nauwelijks gebruikte doucheruimte voor de leerkrachten kunnen medewerkers van het Groene Kruis Janoek verschonen
© Roger Dohmen / Hollandse Hoogte

Goed bezig

Platform Roma-gemeenten

Burgemeester Frans Backhuijs van Nieuwegein is voorzitter van het Platform Roma-gemeenten. Om specifieke problemen die veel bij Roma voorkomen beter aan te kunnen pakken, hebben twaalf Nederlandse gemeenten waar veel Roma wonen dit platform opgericht.

Wat voor problemen zijn er met Roma?
'Van de naar schatting veertigduizend Roma behoren er drieduizend tot de "1978-groep" die relatief slecht geïntegreerd is. Problemen in Nieuwegein zijn bijvoorbeeld met name het vroegtijdig schoolverlaten, een hoog werkloosheidcijfer en een hoge afhankelijkheid van uitkeringen. De groep is sterk vertegenwoordigd in de criminaliteitscijfers. En als gevolg van gedrag komt er waarschijnlijk ook wel discriminatie voor, maar veelal is dat moeilijk aantoonbaar.'

Hoe gaat u daar als gemeenten mee om?
'De Roma-gemeenten willen zich niet alleen op vroegtijdige schoolverlaters richten, maar het probleem in zijn brede context aanpakken. Een integrale aanpak, waarbij er grenzen worden gesteld maar ook perspectieven worden geboden, werkt volgens ons het beste. Hierbij wordt er dus uitgegaan van zowel de rechten als de plichten.'

Wat is het uiteindelijke doel van deze aanpak?
'Het achterliggende doel is de participatie van de Roma-gemeenschap in de Nederlandse samenleving te bevorderen.'

Wordt er expliciet een link gelegd met mensenrechten?
'We hebben het in ons Platform en in ons gesprek met Roma niet expliciet over mensenrechten, maar wel over rechten en plichten. Neem de leerplicht, dat gaat gewoon om het recht van het kind op onderwijs: we zouden er meer nadruk op kunnen leggen dat het een universeel recht is om als kind naar school te gaan, en daarom Roma-gezinnen streng aanpakken omdat hun kinderen thuisblijven. Ook hebben alle burgers recht op een schone en veilige leefomgeving, dus je mag als overheid grenzen stellen aan het gedrag van burgers die dat in gevaar brengen voor anderen. Dit is soms een spanningsveld in de overleggen tussen de Roma-gemeenschap en de Nederlandse gemeenten. Hopelijk kunnen we op constructieve wijze aan alle problematiek werken, van discriminatie tot criminaliteit.'

Een uit Roemenië afkomstige Roma-familie verdient de kost als straatmuzikant. Ze wonen met elf personen in een stacaravan
© Joyce van Belkom / Hollandse Hoogte

Aan de slag!

Wat gaat u nu concreet doen met mensenrechten in uw gemeente? Waar te beginnen? Hier een aantal eenvoudige stappen, tips en voorbeeldactiviteiten om met mensenrechten aan de slag te gaan.

Om te beginnen: drie vragen

Het beantwoorden van de volgende drie vragen – alleen of samen met collega's – kan een goede eerste stap zijn.

1 Raken uw taken en verantwoordelijkheden aan mensenrechten?

Bekijk de lijst met de voordelen van werken met mensenrechten (p. 16) en bepaal welke daarvan raken aan uw eigen verantwoordelijkheid of (beleids)doelen van uw gemeente. Maakt u bijvoorbeeld concrete afwegingen waarbij rechten van inwoners in het geding zijn? Bent u verantwoordelijk voor het promoten van burgerschap?

2 Kunnen mensenrechten wellicht helpen in uw werk?

Bekijk of het werken met mensenrechten kan helpen bij het beter uitvoeren van uw werk of het realiseren van (beleids)doelen. Kunt u betere afwegingen maken over cameratoezicht als u weet wat het recht op privacy betekent? Krijgt 'goed burgerschap' meer inhoud door mensenrechten? Kunt u beter de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) uitvoeren als u weet wat de rechten van kwetsbare doelgroepen zijn? En wordt het (jeugd)beleid wellicht effectiever als het zichtbaar bijdraagt aan kinderrechten?

3 Wat heeft u nodig om concreet aan de slag te gaan met mensenrechten?

Als u constateert dat mensenrechten nuttig kunnen zijn, is het zaak om te bekijken wat u concreet nodig heeft om verder te komen. Is er bijvoorbeeld behoefte aan meer kennis over mensenrechten, meer bewustwording onder ambtenaren en bestuurders, uitwisseling met andere gemeenten, praktische hulpmiddelen zoals checklists of monitoring van beleid?

Vragen stellen of advies nodig?

Het thema mensenrechten en lokaal bestuur is volop in ontwikkeling. Er zijn steeds meer organisaties en individuen in Nederland waar u terecht kunt met vragen of voor advies. U wilt misschien weten wat er zo nuttig is aan het Kinderrechtenverdrag, of wat het recht op privacy precies betekent. Wellicht bent u nieuwsgierig naar de vraag wat de criteria zijn om mensenrechten in te mogen perken, of wat de juridische verplichting voor gemeenten is om mensenrechten te beschermen.
Mail Amnesty International (**mrnl@amnesty.nl**) of de VNG (**informatiecentrum@vng.nl**), en we helpen u graag verder.

Voorbeeldactiviteit: organiseer een bijeenkomst

Het kan interessant zijn om een bijeenkomst te organiseren aan de hand van een (actuele) case waarbij mensenrechten een rol spelen. Denk bijvoorbeeld aan: hoe gaan we om met vrijheid van vergadering naar aanleiding van een manifestatie van de Nederlandse Volks-Unie of van een motorclub? Wat betekent de geplande inperking van het Wmo-budget in het licht van de zorgplicht van de gemeenten? Of welke verantwoordelijkheid hebben gemeenten als het gaat om de uitzetting en opvang van uitgeprocedeerde asielzoekers?

Sluit u aan

Om informatie te delen, om te leren en elkaar te inspireren, kunt u zich aansluiten bij een groeiend netwerk van ambtenaren en bestuurders dat met mensenrechten en lokaal bestuur bezig is. Ook als u wel geïnteresseerd bent maar nog niet precies weet wat mensenrechten voor uw werk concreet kunnen betekenen, kan het nuttig zijn om u aan te sluiten bij dat netwerk. Stuur een e-mail aan: informatiecentrum@vng.nl.

Voorbeeldactiviteit: enquête onder inwoners

Gebruik uw inwonerspanel om de kennis en meningen over mensenrechten en gemeenten te peilen. Wat vinden de inwoners van mensenrechten en vinden ze dat de gemeente een rol moet spelen in het beschermen van die rechten?

Een enquête kan een laagdrempelige manier zijn om te starten met het werk op mensenrechten. De uitkomsten kunnen nuttige informatie opleveren en een afwegingskader zijn voor verdere activiteiten. Voor meer informatie en voorbeelden kunt u e-mailen naar: **mrnl@amnesty.nl.**

Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Postbus 30435
2500 GK Den Haag
Informatiecentrum (070) 373 80 20
informatiecentrum@vng.nl

Amnesty International Nederland
Postbus 1968
1000 BZ Amsterdam
(020) 626 44 36
amnesty@amnesty.nl